

Velkommen til samling i Nasjonalt Museumsnettverk for Kulturlandskap

Kongsvinger 28. - 30. august 2013

Det er eit af dei fagraste utsyn i landet at standa paa Kongsvinger festning og sjaa Glauma ned i dalen, med gardar paa baade sidur ut og upp draga seg fram i mjuke slengningar.
(Aa O Vinje, Ferdaminni fraa Sumaren 1860)

Vertsmuseum for årets samling er Kvinnemuseet-Museene i Glåmdal, et museum i Hedmark Fylkesmuseum AS. Kvinnemuseet-Museene i Glåmdal består av Eidskog Museum, Odalstunet, Kongsvinger Museum og Kvinnemuseet. Vi er seks ansatte som har felles kontor på Gyldenborg, tett oppunder Kongsvinger Festning fra 1682. Kongsvinger vokste fram som et resultat av den militære virksomheten på festningen, og mye av den gamle bebyggelsen fra denne tida finnes i dag i den verneverdige Øvrebyen.

Fra festningsmurene ser vi utover landskapet som i dag er preget av intensivt drevet jordbruksareal og Glomma som snor seg gjennom dalbotnen og Kongsvinger på sin lange ferd mot havet. Store skogvidder omkranser det hele, der kulturminner fra tidligere tiders bruk av utmark til bosetting og sætring lever side om side med moderne skogsdrift. Programmet gjenspeiler det som særpreger landskapet i distriktet vårt som ofte betegnes som *Solør-Odal*. Noe er velkjent, mens andre sider av landskapet kan kanskje betraktes som en godt bevart hemmelighet?

Program for møte i Nasjonalt museumsnettverk i kulturlandskap

(Med forbehold om enkelte endringer)

Onsdag 28. august: Nettverksmøte

1200-1300: Ankomst, innkvartering, lunsj på Gyldenborg

1300-1600: Velkommen og nettverksmøte

- Nytt fra nettverket
- Aktuelt, nytt og konkrete innspill fra deltakermuseum
- Fellesprosjekt
- m.m.

1600-1700 Oskar Puschmann, Skog og landskap: Landskapet i Solør-Odal

Oskar Puschmann er landskapsgeograf og fotograf. Han har siden 1994 arbeidet ved Norsk Institutt for skog og landskap og gjort en rekke refotograferinger basert på eldre landskapsfotografier. Han ga i 2006 ut boken *Tilbakeblikk – Norske landskap i endring* på Tun forlag med Wenche Dramstad og Ragnhild Hoel.

1700-1800: Pause

1800: Kongsvinger festnings historie, Øvrebyen og Kongsvinger v/ Kari Sommerseth Jacobsen, avdelingsdirektør ved Kvinnemuseet-Museene i Glåmdal.

1900: Middag og sosialt samvær.

Torsdag 29. august: Finnekultur, biologisk mangfold og museumshager

---

0800-0900: Frokost

0900: Vi går om bord i bussene som fører oss til Finnskogen.

1000: Ankomst Abborhøgda (om lag et kvarters gange fra bussen, husk godt på beina).

Abborhøgda er et finnetorp med et nesten intakt bygningsmiljø og et dokumentert høgt biologisk mangfold på engarealene som omgir tunet. Birger Nesholen fra Norsk Skogfinsk museum gir en innføring i svedjebruk og byggeskikk på Finnskogen og utfordringen med å ta vare på den skogfinske kulturarven. Åge Sørmoen fra Austmarka historielag husker de siste beboerne på plassen og forteller om de siste åra Abborhøgda var i bruk. Servering av kaffe og kringle

1200: Avreise mot Eidskog

1300: Ankomst Almenninga, Vestmarka i Eidskog. Lunsj basert på lokale råvarer.

Almenninga er nevnt i middelalderjordbok fra 1394. Det er et intakt gardsanlegg som ligger 1,5 km fra svenskegrensa og var bebodd til 1980-tallet. Eidskog Museum/ Eidskog museums- og historielag har satt i stand anlegget. Det er åpent for publikum om sommeren med husdyr, utstillinger og servering. På Almenninga finnes også en rekonstruert hage med stauder som er vanlig i gamle gardshager på Østlandet. Kulturlandskapet på Almenninga er viktige leveområder for flere truede arter, f.eks. heroringvingsommerfugl, dvergmus og sjøpiggnopp.

1400-1445: Hagevandring v/ Jorunn Engen, konservator:

Hvordan arbeider vi best mulig med hagekultur på bygdetun og museer?

1445-1530: Transport til Børli, Hans Børli's barndomshjem

Børli er en husmannsplass ved Børen sjø på Fjellskogen, et stort skogområde som ligger mellom Mangenskogen i Aurskog, Finnholt i Sør-Odal og Kongsvinger kommune. Dette er et av de områdene som finnene bosatte seg på 1600-tallet i Eidskog kommune. I dag er dette et fraflyttingsområde som stort sett eies av det store skogfirmaet Stangeskovene AS og Søndre Fjellskogen AS. Bare noen få av husmannsplassene er blitt solgt til husmennene gjennom Jordloven. Børli er delt i «Opistun» og «Nestun». Hans Børli er fra «Opistun». Hans Børli-selskapet leier «Opistun» Børli av Stangeskovene AS. Eidskog Museum er med i styret for dette selskapet og har kulturvernansvar. Solør-Odal Landbruksrådgivning i samarbeid med Eidskog museum og Stangeskovene AS har utarbeidet skjøtselsplan for Børli. Artsrike slåtteenger i Børli er med på statens liste over slike. Fylkesmannen i Hedmark betaler arbeidskostnadene.

1530-1700: Besøk i Børli, forfriskninger og poesivandring v/ Sverre Eier, Hans Børli -selskapet

Steinar Velten, Solør-Odal Landbruksrådgivning: Skjøtselsplanen for den artsrike slåtteenga i Børli.

Ole Ringsby, Stangeskovene AS: Grunneiers ansvar og holdninger

1700-1800: Reise tilbake til Kongsvinger

1900: Middag, sosialt samvær

Fredag 30. august: historisk og nålevende landbruksnæring

0800-0900: Frokost

0900-0945: Reise fra Kongsvinger til Skålbergsætra i Nord-Odal

I Nord-Odal var det vanlig med sæterdrift helt fram til 1960-tallet. I dag finnes det fremdeles mange spor av denne virksomheten. Skålbergsætra er Odalstunets museumssæter. Den ble brukt aktivt fram til begynnelsen av 1960-tallet. I 50 år stod den for fall før Odalstunet startet prosjektet med rydding av areal og restaurering av bygninger. I 2013 har den vært i aktiv bruk igjen med produksjon av rømme og smør.

0945: Ankomst sætra, kaffe og kringle.

1000-1100 Orientering om skogsætring i Solør-Odal. Vandring på sætervangen.

1100-1115 Transport fra Skålbergsætra til Bakken i Austvatn

Potetbonde Harald Moen driver med produksjon av poteter og grønnsaker på garden Bakken i Austvatn. Han tar også i mot elever fra ungdomsskoletrinnet i prosjektet «Bakketaket». De siste åra har han pusset opp stallen til gardsbutikk og møtelokale. På garden finnes også ei kjone, ei badstue, der det røykes skinker hver vår.

1130-1215 Kåseri ved Borghild Glorvigen, Norsk landbruksrådgivning: «Norges største pottitland». Om det moderne produksjonslandskapet og hvordan dette preger landskapet i Solør-Odal.

1215-1300 Lunsj i stallen

1300 Avslutning. Busstransport til Skarnes (bussavganger til Oslo og Gardermoen) og tilbake til Kongsvinger.

Adkomst:

Fra Oslo går det busser til Kongsvinger hver time, TIMEkspresen, linje 2

Fra Gardermoen går det buss til Rød hvor man bytter buss, retning Kongsvinger (TIMEkspresen, linje 2, samme som over)

Ta kontakt med Knut Ola Storbråten, tlf. 469 51 351, for avtale om henting ved Kongsvinger jernbanestasjon/bussholdeplass.

Innkvartering:

Kongsvinger festningshotell er nytt i 2013 og vi har reservert hele hotellet til samlingen. Hotellrommene er innredet i kasernen fra 1700-tallet. Totalt er det 28 rom på hotellet og flere av rommene er store og godt egnet til å dele. **Ønske om overnatting på Kongsvinger festningshotell med evt. romkamerat meldes før 1. juni til: knut.ola.storbraten@kvinnemuseet.no**

Enkeltrom **pr natt** inkl. frokost kr 1795,-

Dobbelrom **pr natt** inkl. frokost kr 2290,-

Alternativ overnatting på Vinger Hotell, på andre siden av Glomma, tlf. 62 88 81 80. Overnatting her må ordnes på egen hånd.

Deltakeravgift:

Som vanlig er deltakeravgiften etter sjølkostprinsippet og varierer etter antall deltakere. Den blir fakturert i etterkant av samlinga. Ved 30 deltakere vil kostnaden trolig bli mellom 1500-2000 kr. **Overnatting kommer i tillegg.**

Påmeldingsfrist er 1. juni

I forhold til bussen er det et tak på 50 deltakere.

Påmelding: De Heibergske Samlinger – Sogn Folkemuseum; e-post: marie@misf.no, telefon: 47 45 02 19 .

Navn: .....

Institusjon: .....

Fakturaadresse: .....

Medlem i Kulturlandskapsnettverket? .....

Aktuelt innspill/tema fra ditt museum.....

Spesielle hensyn (t.d. mat): .....

Annet: .....